

RIKTLINJER FÖR BEVILJANDE AV TILLSTÅND TILL JAKT PÅ EJDER UNDER TIDEN 1.5-20.5.2011

Landskapsregeringen har den 1 mars 2011 (Dnr ÅLR 2011/885) fastställt riktlinjer för beviljande av i 20 § jaktlagen för landskapet Åland (ÅFS 1985:31) avsett tillstånd att bedriva undantagsjakt på hane av ejder under tiden 1.5-20.5.2011 inom landskapet Åland.

Undantagsjakt enligt 20 § jaktlagen kan endast beviljas under förutsättning att ingen annan lämplig lösning finns, att jakten avser ett litet antal fåglar, att jakten sker under strängt kontrollerade former samt på selektiv grund. I övrigt gäller vad som stadgas i jaktlagen.

1. Laglig grund för beslutet

1.1 Ingen annan lämplig lösning

1.1.1 Förekomsten av ejder på hösten

Alla sjöfågelarter som förekommit i jaktbara numerär under hösten har på Åland varit föremål för höstjakt¹. Höstjakt på ejder har inte förekommit. För att objektivt bedöma om det finns någon annan lämplig lösning än vårfågeljakt efter ejder har landskapsregeringen i samarbete med Uppsala universitet undersökt om ejdern förekommer på Åland på hösten och om den i så fall är jaktbar. Resultaten från undersökningarna har sammanställts i rapporten sjöfåglar på Åland och i sydvästra Finland, höstinventeringar 2007-2008². Rapporten visar att ejdern inte finns på Åland under den tid på året då den är tillåten att jagas i enlighet med artikel 7.4 i rådets direktiv 79/409/EEG om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet). Inventeringar har även gjorts hösten 2010 och resultaten avviker inte från tidigare resultat. Av rapporten framgår att endast en hane av ejder observerades på Åland under hösten och den var inte inom skotthåll.

Ett flertal observationer av ejderhonor och årsungar gjordes men inga var inom skotthåll. En fågel klassades som okänd. Slutsatsen av undersökningarna är att ejdern inte finns på Åland under hösten i sådan omfattning och lokalisering att jakt skulle vara möjlig.

Detta understöds även Vilt- och fiskeriinstitutets rapport "Utredning, förekomst och byte av sjöfåglar som jagas under vårjakten i de södra och sydvästra skärgårdsområdena i Finland under hösten år 2000"³. Där kan man konstatera att totalt 30 ejdrar hittades på Åland under hela inventeringsperioden (26.8-19.11) inom 50 meter från land. Om alla noterade fåglar under hösten summeras skulle det innebära en täthet på 0,15 fåglar/km². Denna siffra är dock en överskattning eftersom det är en summering av alla inventeringstillfällen och alla fåglar noterades inte vid samma tillfälle. Denna studie tog ingen notis om de observerade fåglarna var hanar/honor eller årsungar.

¹ Jakten och viltvården i landskapet Åland - under självstyrelsens tid. Conny Andersson et.al. 2009.

² Sjöfågel på Åland och i sydvästra Finland, Höstinventering 2007 – 2008, Magnus Johansson, Uppsala University 2010.

³ Utredning, förekomst och byte av sjöfåglar som jagas under vårjakten i de södra och sydvästra skärgårdsområdena i Finland under hösten år 2000. Juha Tiainen, Jukka Rintala och Johanna Sigzelius. Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet, 2001.

Landskapsregeringen konstaterar vidare att EU-domstolen i mål C-76/08 (kommissionen mot Malta) har fastslagit att det inte är uteslutet att tillämpa undantaget i artikel 9 även om det finns begränsade jaktmöjligheter under hösten inom de områden där vårjakt bedrivs.

Landskapsregeringen konstaterar, med hänvisning till de utredningar som gjorts, att det inte finns möjligheter att jaga ejder på hösten. Således utgör höstjakt inte utgör någon lämplig lösning och den enda möjligheten till jakt efter ejder är att nyttja undantagsbestämmelserna i enlighet med artikel 9.1.c i fågeldirektivet.

1.1.2 Ejderens populationsstatus

Enligt kommissionens vägledning för jakt enligt rådets direktiv 79/409/EEG om bevarande av vilda fåglar⁴ skall arter för vilka undantag beviljas med stöd av artikel 9 i fågeldirektivet ha en gynnsam bevarandestatus. I enlighet med figur 10 i vägledningen har ejdern en gynnsam bevarandestatus. Även enligt Birdlife international⁵ har ejdern både inom Unionen (EU25) samt inom hela Europa en gynnsam bevarandestatus.

I enlighet med den Internationella Naturvårdsunionens (IUCN) kategorier och kriterier för rödlistning, som bygger på en prognos för arternas risk att dö ut är ejdern listad som Livskraftig "Least Concern"⁶.

IUCN:s kategorier är följande: Livskraftig (Least Concern), Nära hotad (Near Threatened), Sårbar (Vulnerable), Starkt Hotad (Endangered), Akut hotad (Critically Endangered) till Utdöd (Extinct).

Enligt den finska nationella rödlistan framtagen av miljöcentralen och vilt- och fiskeriforskningsinstitutet har ejdern i december 2010 ändrat från Livskraftig "Least Concern" till nära hotad "Near Threatened". Orsaken till ändringen i listan beskrivs vara att beståndsminskning till följd av kemiska störningar, klimatförändring, förändringar i andra länder och introducerade arter. Några slutsatser av rödlistningen kan dock inte, enligt vilt- och fiskeriforskningsinstitutet, dras för landskapets del eftersom de inte inhämtat data i tillräcklig omfattning från Åland.

På Åland övervakas sjöfågelbestånden kontinuerligt. Inventeringarna har årligen utförts sedan 1948, se diagram 1. Området som inventerats är relativt stort, 73 km², beläget i inner- och mellanskärgård och är därmed väldigt representativt för den åländska skärgården. Man kan se att ejderbeståndet, liksom i Sverige enligt Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), hade en topp i mitten av 1990-talet och att det därefter hade en nedgång med lägsta notering år 2000. Därefter visar siffrorna från beståndsinventeringarna att ejdern igen blivit allmännare och ligger på en nivå som, sett ur hela inventeringsperioden, kan betraktas som genomsnittsnivån och inom den normala fluktuationen i beståndet. Att ejdern är en art vars population normalt fluktuerar mycket i storlek och trend har även uppmärksamats av AEWA⁷.

⁴ Vägledning för jakt enligt rådets direktiv 79/409/EEG om bevarande av vilda fåglar. Februari 2008.

⁵ Birdlife International (2004) Birds in the European Union: a status assessment. Wageningen, The Netherlands: Birdlife International.

⁶ BirdLife International 2009. *Somateria mollissima*. In: IUCN 2010. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2010.4. <www.iucnredlist.org>. Downloaded on 24 January 2011.

⁷ Agreement on the conservation of African-Eurasian migratory waterbirds (AEWA).2008.

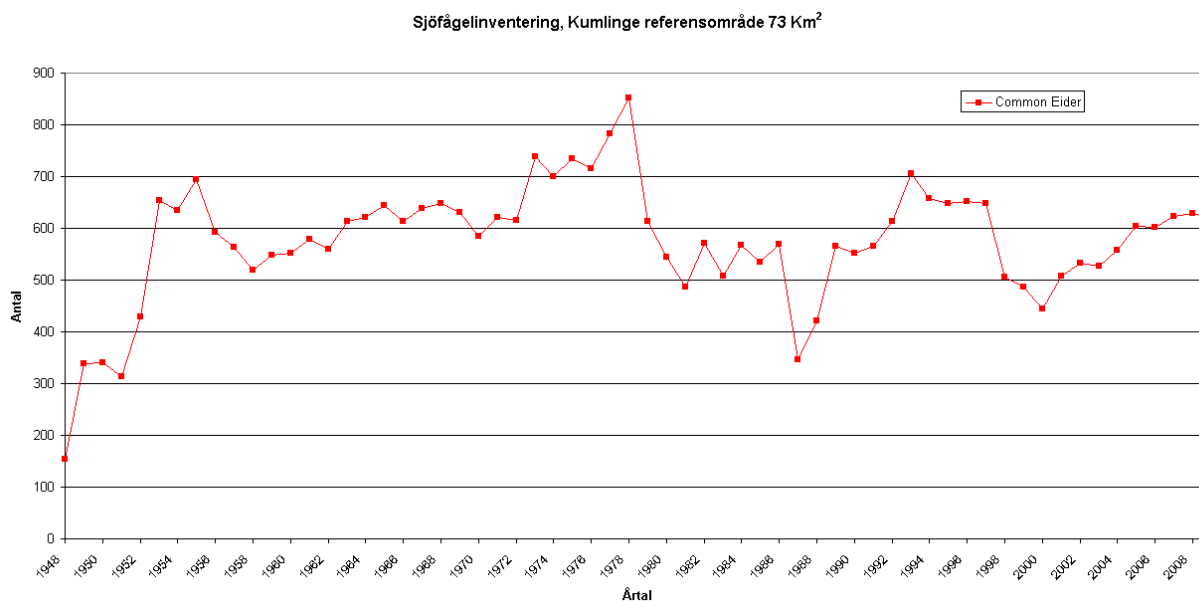

Diagram 1. Årliga inventeringar av sjöfågeln har allt sedan 1948 utförts i Kumlinge inom ett 73 km² stort referensområde.

Landskapsregeringen konstaterar med hänvisning till ovan nämnda fakta att ejdern har en gynnsam bevarandestatus på Åland, varför det är möjligt att tillåta undantagsjakt i enlighet med artikel 9 fågeldirektivet.

1.2 Förnuftig användning

Enligt EU-domstolens rättpraxis (mål C-182/02) kan jakt på vilda fåglar i rekreationssyfte under de perioder som avses i artikel 7.4 i direktivet jämföras med sådan förnuftig användning som medges i artikel 9.1.c i direktivet. Den jakt som bedrivs med stöd av undantagsbestämmelsen måste dock bedrivas på ett sådant sätt att populationerna av de berörda arterna bibehålls på en tillfredställande nivå. Ejderns populationsstatus redovisas ovan i punkt 1.1.2 och konstateras ligga på en tillfredställande nivå. Jakt tillåts dessutom endast i ett litet antal. I enlighet med jaktlagen för landskapet Åland skall ätligt vilt som fällt under jakt tillvaratas och användas som föda. Att tillreda sjöfågeln till mat har en stark tradition på Åland och är enligt landskapsregeringen en förnuftig användning av en viltresurs.

1.3 Litet antal

Enligt kommissionens vägledning för jakt kan begreppet ”litet antal” fastställas som en viss procent av den årliga dödligheten hos den population som berörs av undantaget. Kommissionen konstaterar även ett ”litet antal” bör avse ett uttag på cirka en procent av den årliga dödligheten, men möjligheter finns att för talrika arter med gynnsam bevarandestatus att göra ett jaktuttag på upp till fem procent av den årliga dödligheten.

Den ejderpopulation som övervintrar runt Östersjön uppskattas till 760.000 fåglar⁸ och dödligheten i beståndet uppges vara 39 %⁹ i nordvästra Europa och således skulle den årliga dödligheten i beståndet vara 296.400 fåglar. En till fem procent av detta utgör mellan 3.000-15.000 fåglar.

⁸ Waterbird Population Estimates. Fourth Edition. Wetlands International.2006.

⁹ Vägledning för jakt enligt rådets direktiv 79/409/EEG om bevarande av vilda fåglar. Februari 2008.

Eftersom ejderpopulationen på senare år har visat en beståndsminskning i närregionerna har landskapsregeringen valt att i detta skede fastställa kvoten till 3.000 fåglar d v s en procent av den årliga dödligheten i beståndet.

1.4 Strängt kontrollerade former och på selektiv grund

Undantagsjakt beviljas genom personliga tillstånd där antalet hanar av ejder som får fällas per dag och jakttiderna anges. Den personliga dagskvoten är 2 ejdrar per jägare och dag och den totala kvoten är 3.000 fåglar, med beaktande av att en viss avlysningsdifferens kan uppkomma.

Dessutom skall tillståndet innehålla en karta över de platser som landskapsregeringen godkänt som skytteplatser. En skytteplats godkänns inte inom de områden som jaktvårdsföreningarna fredat med stöd av 22 och 23 §§ jaktlagen eller fågelskyddsområden som fredats med stöd av 26 § jaktlagen.

Den selektiva grunden för besluten garanteras genom att endast hanar får fällas. Arten har en väldigt tydlig könsdimorfism där hanarna är lätta att skilja från honorna samt från övriga arter. Därför föreligger väldigt liten risk för att fel kön eller art skulle fällas genom förväxling. Undantaget tillåter endast i enlighet med 48 § jaktlagen godkända jaktvapen. Storskalig eller icke selektiv jakt eller dödande är inte tillåtet liksom inte heller metoder som anges i Annex 4 i fågeldirektivet.

Tillsynen över jakten utövas enligt 57 § jaktlagen av landskapsregeringen med bistånd av polismyndighet och, på sätt som är särskilt föreskrivet, med bistånd av tjänstemän inom gränsbevakningsväsendet vilka är stationerade i landskapet. Övervakningen av kriteriet litet antal kontrolleras genom att tillståndsinnehavarna fortlöpande måste rapportera till landskapsregeringen hur många fåglar de fällt. Rapporteringen sker genom att jägaren efter varje jakttillfälle, dock senast klockan 23.00 samma dag, via textmeddelandefunktionen (SMS) på en mobiltelefon rapporterar antalet fällda fåglar till landskapsregeringen. Då antalet fällda fåglar uppnått den fastställda kvoten om 3.000 fåglar avlyser landskapsregeringen jakten genom ett textmeddelande som sänds till samtliga tillståndsinnehavares mobiltelefoner. På landskapsregeringens hemsida (www.regeringen.ax) publiceras aktuell information om återstående kvot samt avlysning av jakten. Information kan även fås på telefon 018-25 000. Landskapsregeringen kan på de grunder landskapsregeringen bedömer avlysa jakten innan kvoten om 3.000 ejdrar är fylld. Av det personliga jakttillståndet ska framgå att det är jägarens skyldighet att hålla sig informerad om jakten har avlysts.

2. Villkor för jakten

2.1 Allmänna villkor

Landskapsregeringen kan bevilja jakttillstånd efter prövning i varje enskilt fall i enlighet med dessa riktlinjer. Tillstånd kan på ansökan beviljas den som har hemort i en kommun i landskapet som avser bedriva jakt. Utom landskapet bosatta personer kan på ansökan beviljas dispens för jakt efter sjöfågel om synnerligen vägande skäl föreligger.

Tillståndet är personligt och kan inte överföras på annan person. Tillståndet får utnyttjas inom godkända skytteplatser där tillståndsinnehavaren har jakträtt. Skytteplatser vid insjöar tillåts inte. Tillståndet kan återkallas om villkoren i beslutet inte följs, t.ex. om skytteplatser redovisas på oriktiga jakträttsgrunder. Områden som inte redovisas eller godkänts som skytteplatser är fredade från sjöfågeljakt.

Fredningen utgör inget hinder att förfölja och avliva skadeskjutet vilt utanför skytteplatsen. I enlighet med 4 § landskapslagen om grunderna för avgifter i landskapet (ÅFS 1993:27) uppstår ingen avgift för ansökan då den traditionella jakten på sjöfågel härrör till en allmän kulturverksamhet. Fåglar som fällts med stöd av dessa riktlinjer får inte hållas till salu.

2.2 Skytteplatser

Med en skytteplats avses det område inom vilket jakten bedrivs och som utgörs av:

1. Enskilt belägna grund, kobbar och skär vars landareal är högst tre hektar.
2. Grupper av omedelbart intill varandra belägna grund, kobbar och skär vars sammanlagda landareal är högst tre hektar.
3. Ett cirkelformat område utgörande högst 3 hektar.

2.3 Fredningsområden

Jaktvårdsföreningar bör enligt 22 § jaktlagen inom sitt område verka för att tillräckligt stora sammanhängande områden inte berörs av sådan sjöfågeljakt som bedrivs med stöd av tillstånd. Områden som är inrättade som fågelskyddsområden enligt 26 § jaktlagen berörs inte av någon form av sjöfågeljakt.

2.4 Jakträtt

Tillståndsinnehavaren ansvarar för att han/hon innehar jakträtt vid utövandet av jakten oaktat det att landskapsregeringen godkänt skytteplatsen. Om det framkommer att jakträtt anmälts på oriktiga grunder återkallas tillståndet med omedelbar verkan, samt vidtas eventuellt övriga åtgärder. Tillståndsinnehavaren kan ansöka om komplettering av skytteplatser om särskilda skäl föreligger. Tillståndsinnehavaren är skyldig att meddela förändrade jakträttsförhållanden till landskapsregeringen.

2.5 Skyldighet att anmäla jaktens resultat

Tillståndsinnehavaren ska efter varje jakttillfälle, dock senast klockan 23.00 samma dag, via textmeddelandefunktionen (SMS) på en mobiltelefon rapportera antalet fällda fåglar till landskapsregeringen. I samband med ansökan om tillstånd till jakt skall sökande redovisa

föregående hösts jaktresultat. Resultatet av jakten redovisas årligen av landskapsregeringen till EU-kommissionen i enlighet med artikel 9.

2.6 Jakträtt på samhällsägda områden

Kronoallmanningarna

Rätten till jakt på kronoallmanningarna under tiden 15.4-20.5.2011 tillkommer endast personer med hemort i landskapet med tillstånd till sjöfågeljakt.

Kompensationsholmarna

Jaktvårdsföreningarna kan anhålla om att få disponera särskilda områden för sjöfågeljakt på områden som tillhör landskapet.

Jakträtt på kompensationsholmarna kan jaktvårdsföreningen endast bevilja:

1. personer som är fast bosatta i berörd kommun och inte har jakträtt på annat ställe i kommunen.
2. markägare i kommunen som avstått för fågellivet betydelsefulla områden för fredningsändamål.

Den som avser bedriva jakt på en kompensationsholme skall inneha ett skriftligt tillstånd från jaktvårdsföreningen.

2.7 Vårjaktstillstånd för personer bosatta utom landskapet

Tillstånd för vårjakt kan beviljas personer som inte har hemort i landskapet med övrigt iakttagande av dessa riktlinjer om synnerligen vägande skäl föreligger. Som vägande skäl anses att:

- sökande har åländsk hembygdsrätt.
- sökande saknar åländsk hembygdsrätt men är uppvuxen på Åland.
- övriga sökande kan på synnerliga skäl efter särskild prövning i varje enskilt fall beviljas tillstånd till vårjakt efter sjöfågel. Såsom synnerligen vägande skäl avses att sökande bedriver en aktiv viltvård genom att freda större områden viktiga för häckande sjöfågel och/eller att sökande aktivt bedriver fångst av mink och mårhund samt upprätthåller holkar för knipa och storskrake i större omfattning.

Landskapsregeringen kan begära utlåtande av jaktvårdsföreningarna.

2.8 Viltvård

I enlighet med kommissionens vägledning för jakt¹⁰ finns ett starkt samband mellan jakt och viltvård där jägarna är de mest effektiva beskyddarna av jaktområden. Jakt kan därför bidra till bevarande genom ett förnuftigt utnyttjande. Genom att tillåta jakt kan man skapa ett starkt incitament för att vårda livsmiljöer. Viltvård innebär en rad åtgärder exempelvis tillhandahållande av bättre livsmiljöer och färre predatorer, vilket förbättrar livsvillkoren för både jaktbara och icke-jaktbara arter. I sunda viltvårdsmetoder bör man i enlighet med principen om ett förnuftigt utnyttjande också ta hänsyn till behoven hos icke jaktbara arter.

¹⁰ Vägledning för jakt enligt rådets direktiv 79/409/EEG om bevarande av vilda fåglar. Februari 2008.

2.8.1 Predatorkontrollen på Åland före och efter inskränkningen av jakten i och med domen från december 2005

Både mårddunden och minken är två introducerade arter som förekommer i stort antal på Åland. Det exakta antalet är okänt eftersom arterna är mycket svåra att beståndsinventera, däremot kan man få en viss indikation av populationsstorleken och hur beståndet har förändrats med hjälp av fångst- och avskjutningsstatistik (se diagram 2 och 3). Effekterna av introducerade predatorer är välkända och beskrivna i litteraturen. Forskning har påvisat att den största negativa effekterna på naturligt förekommande arter sker då predatorer introduceras¹¹. Minkens negativa påverkan på främst markhäckande sjöfågel är välkänd och väldokumenterad och jakt på mink har positiva effekter på sjöfåglarnas häckning och häckningsframgång^{12,13,14,15,16}. Mårddundens påverkan är inte i lika hög grad utredd, men de källor och undersökningar som finns att tillgå ger stöd åt den bild som är allmänt vedertagen, det vill säga att mårddunden liksom minken har negativ påverkan på markhäckande fåglar^{17,18}.

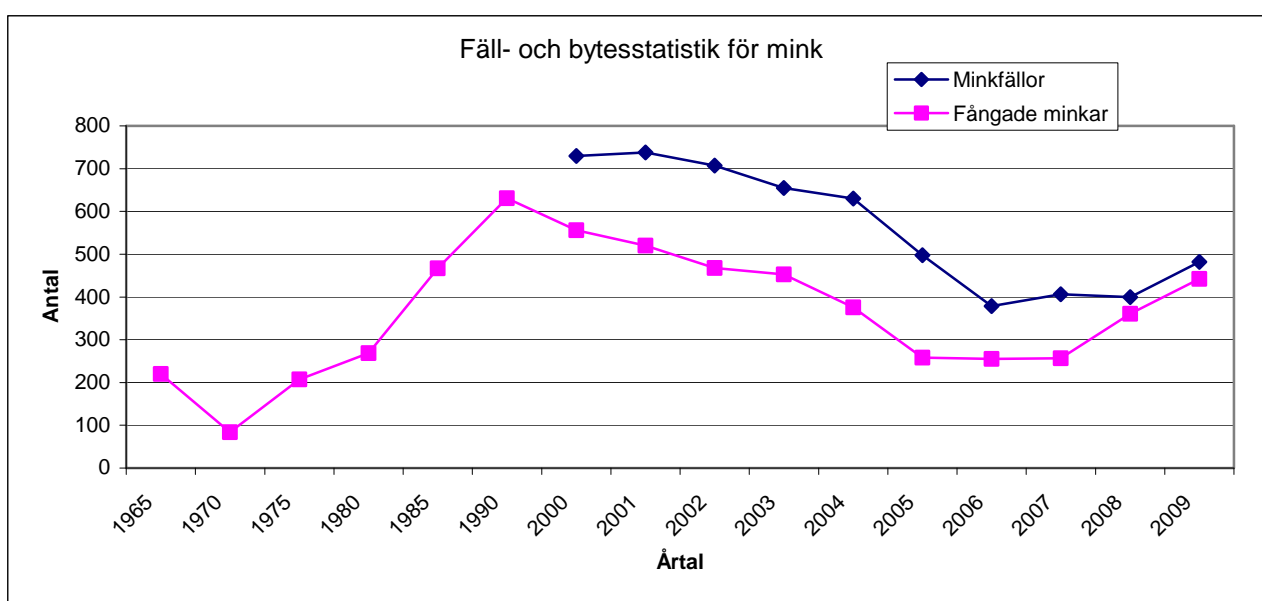

Diagram 2. Åren 1965-1990 samlades bytesstatistik in för fångande minkar av polisen. Från år 2000 har landskapsregeringen samlat in data om antalet använda fällor och bytesmängder genom den obligatoriska redovisningen i samband med sjöfågeljakten.

¹¹ Ebenhard T.1988. Introduced birds and mammals and their ecological effects. Swed.Wild.Res. Viltrevy.

¹² Effects of feral mink removal on seabirds, waders and passerines on small islands in the Baltic Sea. M.Nordström et.al University of Turku.2002.

¹³ Craik, J. C. A. 1997. Long-term effects of North American Mink *Mustela vison* on seabirds in western Scotland. - Bird Study.

¹⁴ Högmander, J. 2000. Minken - ett hot mot fågelfaunan i våra skärgårdar. I: von Numers, M. (ed.) Skärgårdsmiljöer - nuläge, problem och möjligheter. Nordiska ministerrådets skärgårdssamarbete, Åbo.

¹⁵ Nordström, M., Högmander, J., Nummelin, J., Laine, J., Laanetu, N. & Korpimäki, E. 2002. Variable responses of waterfowl breeding populations to long-term removal of introduced American mink. - Ecography 25.

¹⁶ Andersson, Å. 1992. Sjöfågelbeståndets utveckling i Bullerö skärgård efter invandring av mink. - Ornis Svecica 2: 107-118

¹⁷ Väänänen, V-M, 2003. Intensivfångst av nykomlingrovdjur ger bättre häckningsresultat för vattenfåglar. Pressmeddelande från Finlands miljöcentral 2003.

¹⁸ P-A Åhlén, Mårddund-förebyggande naturvård. Sveriges lantbruksuniversitet. Umeå.

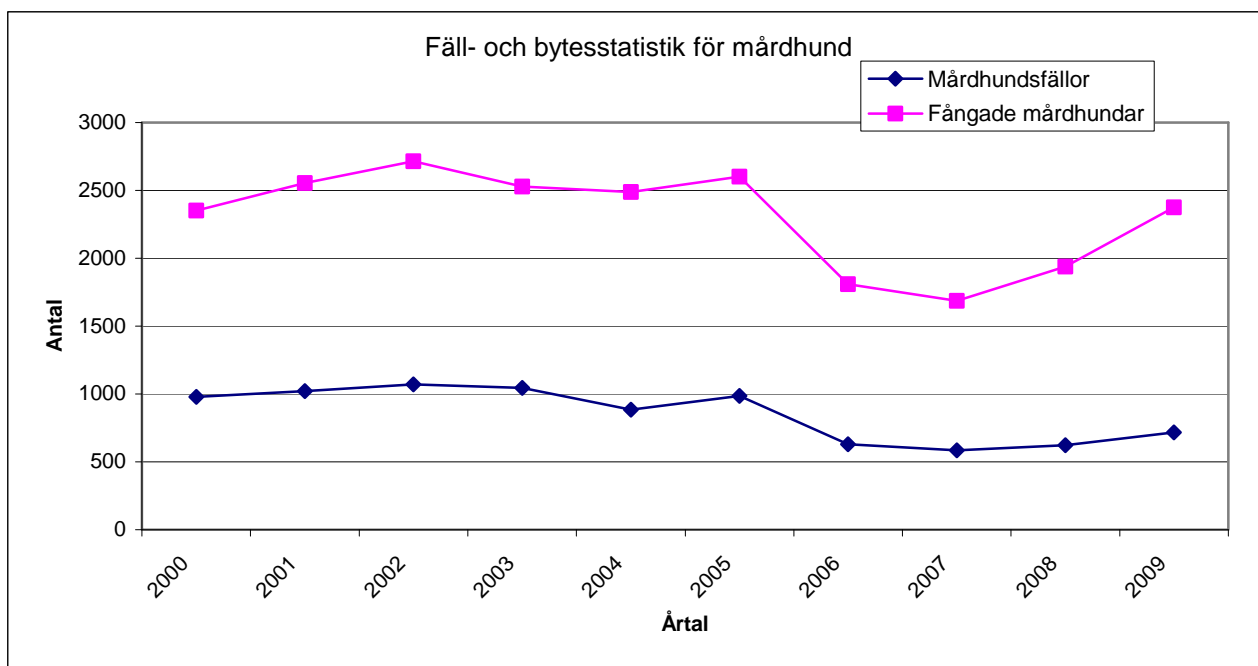

Diagram 3. Fäll- och bytesstatistik som samlats in från sjöfågelredovisningen i samband med vårjakten.

Både diagram 2 och 3 visar antalet fällor och bytesmängder som årligen rapporteras från de jägare som idkar sjöfågeljakt på våren. Det är alltså en betydande viltvårdsinsats de åländska sjöfågeljägarna utför när det gäller att minska antalet predatorer, vilket är till nytta för såväl jaktbara som icke jaktbara markhäckande fåglar. Man ser inte oväntat ett klart samband mellan antalet fällor och antalet fångade predatorer.

Tyvärr har antalet fällor minskat drastiskt efter den inskränkning i jaktutövningen som skedde i och med att EU-domstolen i december 2005 förbjöd stora delar av den traditionella sjöfågeljakten. Den troliga orsaken till minskningen av antalet fällor är att den viktiga balansen mellan jakt och viltvård som två naturliga och lika viktiga delar i naturresurstänkandet rubbades. Efter att jakten i princip försvann fanns endast arbetet kvar dvs. tillverkning av fällor som skulle placeras ut i terrängen och enligt jaktlagen måste ses efter dagligen, rengöring av holkar inför häckningssäsongen och nytillverkning och utplacering av holkar i terrängen. Tidigare var det en tydlig morot för jägarna att de med insatt kapital i form av arbete fick tillägna sig en del av det överskott som insatsen gav dvs. viltet.

Landskapsregeringen kan inte förutsäga hur mycket viltvårdsarbetet skulle minska om all jakt på våren upphörde, men säkert är att en stor del av den viltvård som kvarstår beror på att jakten efter alfågel på våren har fortgått. För mårhund sjönk antalet använda fällor från 1.000 till cirka 700 i dagsläget och för minken har antalet fällor sjunkit från mellan 500-700 till runt 400. Det uppenbara är att trots att antalet fällor har minskat drastiskt så har antalet fångade djur ökat. Detta är troligen orsakat av att antalet predatorer har ökat till följd av att jakten på dem minskat.

2.8.2 jaktvårdsföreningarnas viltvårdsarbete

I enlighet med 58 § jaktlagen är jaktvårdsföreningarna lagstadgade föreningar med myndighetsuppgifter. Jaktvårdsföreningarna ansvarar för viltvården inom sitt verksamhetsområde. Av föreningarnas stadgar framgår bland annat hur de skall verka för att bevara och förkovra viltstammarna samt för att främja efterlevnaden av jaktlagstiftningen. Landskapsregeringen beviljar årligen i enlighet med 56 § jaktlagen jaktvårdsföreningarna medel för viltvård och forskning.

Att jakten och viltvården har ett starkt samband påvisas även av praktiska erfarenheter från landskapet, se punkt 2.8.1. Det finns därför skäl att anta att den utökade sjöfågeljakten kommer att medföra positiva effekter på jägarnas viltvårdsinsatser och därmed förbättra livsmiljöerna för jaktbara och icke jaktbara arter. För att ytterligare stärka kopplingen mellan jakt och viltvård kommer landskapsregeringen att i budgeten 2012 föreslå att en del av de medel som beviljas till jaktvårdsföreningarna används specifikt till viltvårdsåtgärder för sjöfågel i syfte att försäkra sig om att nödvändiga viltvårdsåtgärder utförs.

När det gäller sjöfåglar utgör den viltvårdande verksamheten till största delen tillverkning och uppsättning av fågelholkar samt jakt efter predatorer som t ex. mårhund och mink. Dessutom ansvarar jaktvårdsföreningarna för att inventeringen av antalet häckande sjöfåglar sker inom så kallade referensområden inom föreningens verksamhetsområde. Inventeringarna är viktiga för att erhålla data för förvaltningen av sjöfågelstammarna. Denna verksamhet är av stor betydelse för både jaktbara och icke jaktbara arter och landskapsregeringen kommer därför fortsättningsvis att samla in uppgifter om de viltvårdsåtgärder som utförs i landskapet.